

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 26

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 26. — Рівне: РДГУ, 2003. — 170 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

***Янциур Микола Сергійович** – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).*

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – кандидат психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 25.04.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 7.
університет, 2003

© Рівненський державний гуманітарний

9. Складіть речення з прийменниками-синонімами. Визначте синтаксичну функцію іменниково-прийменникової конструкції.

Край – коло, побіля – близько, задля – заради, навколо – довкола, мимо – повз.

10. Складіть речення, у яких подані слова виступатимуть то прислівниками, то прийменниками. Зробіть морфологічний аналіз одного прислівника і одного прийменника.

Поблизу, проти, близько, довкола, позаду.

Виділене слово поділіть на частини – можливі переноси. Рішення обґрунтуйте. Наведіть два-три аналогічні приклади.

11. Прочитайте афоризми. Розкрийте їх зміст. Випишіть словосполучення з прийменниками, зробіть морфологічний аналіз прийменників.

Для нас у ріднім краю навіть дим солодкий та коханий (Леся Українка). Учень, який навчається без бажання, – це птах без крил (Сааді). Страх перед можливістю помилки не повинен відвернути нас від пошуків істини. (Гельвецій). Людина не народжується з великою душею, вона сама себе робить такою прекрасними своїми справами (Петрарка).

Випишіть слова з орфограмами у закінченні. Складіть твір-роздум у публіцистичному стилі за змістом першого речення. Зробіть морфологічний аналіз використаних прийменників.

12. Розкрийте дужки і запишіть відповідно до правил фонетичних чергувань.

Ранки (в, у) степах зустрічатимем сині, щоб веселіше жилося людині. (Д.Луценко). (В, у) житті є сонце і мета, живі дерева й сталактити (А.Малишко). Високо над шосе стоїть, як (в, у) пісні, дівчина (у, в) рясній яскравій спідниці (О.Гончар). Стрункі сосни велично впираються вершинами (у, в) небо. (Ю.Збанацький). Складною професією мінера він оволодів ще до війни, (у, в) армії (Ю.Збанацький). І задзвонив, як (у, в) бурю дзвонить бір, метал могутньо змахнутих сокир (М.Бажан).

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 300 с.
2. Винницький В.М. Наголошення в сучасній українській мові. – К.: Рад. школа, 1984. – 155с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища школа, 1982. – 125с.
4. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови. – К.: Наукова думка, 1980. – 286с.
5. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 230с.
6. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За ред. І.К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 474с.

Одержано редакцією 17.03.2003

УДК: 371.32.161.2(07): 7: 37.06 Н.В. Лесняк

МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА НА ЗАНЯТТЯХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Супровідна мовленнєва діяльність визначається самим змістом занять з образотворчого мистецтва і використанням дидактичним матеріалом, що служить як засобом інформації, так і засобом організації цієї діяльності.

Специфіка образотворчого мистецтва зумовлює якнайширше використання на заняттях зорових вражень. Джерелом їх є репродукції, малюнки, фотографії, моделі, методичні таблиці, призначені для зображення предмети, роботи учнів та студентів, різного роду роздавальний матеріал, педагогічні малюнки на дошці. Цей зображальний дидактичний матеріал можна поділити на дві групи: **готовий**, підготовлений до заняття заздалегідь, і **виконуваний** безпосередньо на занятті. До першої з них належать не тільки масово тиражовані репродукції, малюнки чи серії малюнків, але й те, що виготовлене учнями, студентами, самим викладачем і відібране для використання на занятті для спостережень, аналізу, описів – роздавальний матеріал, натурні постановки, графічні таблиці, зразки робіт. Усі ці навчальні засоби, включаючись у процес педагогічного спілкування, стимулюють мовленнєву діяльність викладача і студентів, визначають її тематичні параметри, зміст і структуру висловлювань.

Та ще більшу роль в інтеграції мови та образотворчого мистецтва відіграють ті зображальні засоби, які створюються на занятті – малюнки та інші вироби студентів, педагогічний малюнок, узагальнюючі таблиці і схеми. Створення їх на всіх етапах – від задуму до аналізу й оцінки – має супроводжуватись словесними роз'ясненнями, коментарями, оцінками, висновками, і саме в цьому суто предметна і мовленнєва діяльність суб'єктів навчального процесу зливаються в нерозривну єдність.

Крім зображального, доцільним є систематичне і якнайповніше використання лексичного і текстового дидактичного матеріалу – словесних таблиць, словесного дидактичного матеріалу, словників, фрагментів літературних та мистецтвознавчих текстів, зразків висловлювань, пов'язаних з проблематикою занять, їх змістом та методикою проведення.

Наведемо приклади такого дидактичного матеріалу.

I. Тематичні словнички термінологічної лексики.

Колористична лексика

Кольоровий спектр – сукупність кольорів, кольорових ліній.

Хроматичні кольори – ті, що відрізняються один від одного кольоровим тоном і світлістю.

Ахроматичні кольори – білий, чорний, всі відтінки сірого; відрізняються один від одного лише за світлістю.

Тон – ступінь яскравості, насиченості кольору або сукупність відтінків.

Насичений тон (колір) – найбільш яскраво виражені колірні якості даного кольору, найбільш інтенсивний тон (колір).

Кольорова гама – ряд гармонійно взаємопов'язаних відтінків кольору.

Основні кольори – червоний, синій, жовтий.

Похідні кольори – поєднання двох чи кількох кольорів.

Види образотворчого мистецтва

Живопис – вид образотворчого мистецтва, головним засобом якого є колір.

Графіка – (від грецького графо – пишу, малюю) вид образотворчого мистецтва, в якому зображення подається у вигляді малюнка, нанесеного в лінійних формах. Виконується олівцем, пером, вуглем чи фарбою одного кольору; основні виражальні засоби – лінія, штрих, пляма.

***Скульптура* – (від латинського – висікати) вид образотворчого мистецтва, характерною особливістю якого є форма, об'єм Жанри мистецтва**

Портрет – зображення людини, її особливостей (обличчя, фігури, риси характеру).

Пейзаж – відтворення картин природи, її стану.

Натюрморт (в перекладі з французької – мертва природа) – зображення предметів побуту, фруктів, овочів, дичини і т. ін.

Сюжетна картина – змалювання подій (історичних, батальних, побутових сцен).

Техніки живопису

Акварель – фарби, котрі розводять водою. Мазки прозорі, можуть накладатись один на другий. Роботи, виконані такими фарбами, також називають аквареллю.

Гуаш – густа фарба, що розводиться водою, мазки непрозорі.

Пастель – м'які кольорові олівці, виготовлені з фарби, крейди і смолистої зв'язуючої речовини; малюнок, виконаний такими олівцями.

Масло – фарби, що їх розводять спеціальними розчинниками. Зображення виконується на полотні або картоні.

Назви кольорів та відтінків

Червоний, рожевий, малиновий, вишневий, бордовий; *оранжевий*, рудий; *жовтий*, лимонний, золотистий, пісочний, хакі, коричневий, брунатний; *зелений*, салатний, смарагдовий; *синій*, блакитний, голубий, лазуровий; *фіолетовий*, бузковий, ліловий; *чорний*, сірий, сизий, сріблястий.

Такі таблиці знаходять застосування під час опрацювання теоретичних питань образотворчого мистецтва, повторення опрацьованих раніше теоретичних відомостей. Вони сприяють засвоєнню значення слів, якими доводиться оперувати під час аналізу мистецьких творів, студентських та учнівських малюнків, активізації такої лексики шляхом уведення її у зв'язні висловлювання з приводу змісту картини і малюнків. Широке застосування знаходять також таблиці з іменами художників та назвами їх робіт (вони стосуються певного періоду, стилю, виду чи жанру мистецтва, живописних творів на конкретну тему тощо). Роздавальний словесний матеріал, переважно тематичний добір слів і словосполучень, використовується для полегшення підготовки висловлювань на основі зображальних засобів.

II. Таблиці-пам'ятки.

Пам'ятка про вимоги до зв'язного мовлення

1. Відповідність висловлювання темі.
2. Підпорядкованість головній думці.
3. Повнота висвітлення.
4. Логічна послідовність викладу.
5. Зв'язність між складовими частинами.
6. Аргументованість висловлених думок.
7. Правильне вживання лексики (зокрема, термінологічної).
8. Чітке формулювання речень.
9. Використання засобів увиразнення.
10. Дотримання орфоепічних (в усному мовленні) та пунктуаційних (у писемному) норм.

Звернення до цієї таблиці допомагає студентам уникнути такого поширеного недоліку, як безсистемність, сумбурність висловлювань, відсутність аргументації висловлених міркувань, композиційна незавершеність тексту.

III. Зразки планів.

План пояснення теоретичного матеріалу (до теми “Перспектива”)

1. Значення терміна (тлумачення).
2. Історія виникнення перспективи як науки.
3. Пояснення принципу перспективної побудови. Значення термінів **лінія горизонту, точка сходження, точка зору, кут зору, фронтальна перспектива, кутова перспектива**.
4. Лінійна та повітряна перспективи. Особливості та закони.

План виконання тематичного малюнка (ілюстрації)

1. Вибір сюжету.
2. Вибір головного героя.
3. Характеристика головного героя (у внутрішньому або усному мовленні).
4. Обґрунтування композиції, способу виділення головного (розміром, розміщенням, кольором).
5. Вибір техніки, образних засобів (кольорової гами, освітлення).
6. Виконання роботи.

План аналізу малюнків

1. Відповідність задумові.
2. Образність.
3. Емоційність (настрій роботи).
4. Особливості композиції (плановість, виділення головного).
5. Особливості колориту (доцільність добору і поєднання кольорів)
6. Володіння технікою.

Спостерегаючи такі плани, зіставляючи їх з відповідними висловлюваннями (викладу матеріалу в повідомленні викладача чи в навчальному посібнику), студенти краще усвідомлюють необхідність попереднього планування висловлювання (усного – у внутрішньому мовленні, письмового – хоч би у фрагментарних намітках), без якого важко або й неможливо досягти бажаної результативності мовленнєвої комунікації.

IV. Пояснення-коментарі.

1. Як одержати теплий і холодний відтінок синього кольору.

Теплий відтінок одержуємо, якщо в синю фарбу додати червону до утворення синьо-фіолетового і червоно-фіолетового кольорів.

Холодний відтінок одержуємо, якщо в синю фарбу додати зелену до утворення синьо-зеленого і зеленувато-синього кольорів.

2. Як малювати осіннє дерево відразу пензлем, без застосування олівця.

Кінчиком пензля намічається лінія горизонту, висота дерева. Потім легким натиском на пензлик з поступовим послабленням його знизу вверх малюється стовбур дерева. Тоді від стовбура кінчиком пензля малюються гілки та способом примакування, мазками зображається крона дерева.

V. Фрагменти мистецтвознавчих текстів.

1. Фрагмент аналізу картини К.О.Трутовського “Поміщики-політики” .

Сюжет відзначається динамікою дії, активністю персонажів. Матеріальність форми художник виявляє за допомогою світла й тіні. Яскраво освітлюючи дійових осіб, він досягає світлотіньової гри, а це моделює обличчя, постаті, одяг. Світло вихоплює з темряви постать хлопчика-козачка і приковує до нього увагу. Ця яскрава деталь допомагає зрозуміти зміст твору (З.В.Лашкул).

2. Фрагмент аналізу картини І.С.Їжакевича “Мама йде!”

У картині правдиво передана ситуація з селянського життя. Хлопчик дочекався повернення з поля матері і радіє разом із сестрою. У полі вже сутеніє, хмари над обрієм зарожевіли. Твір має характер ілюстрації до періодичних видань: композиція його лаконічна, великопланова, позбавлена дрібних деталей, вона легко читається з першого погляду, колірна гама стримана, використання барв мінімальне, зате тональна розробка відзначається широким діапазоном (**Ю.В.Белічко**) [2].

Фрагменти з мистецтвознавчих праць служать зразком використання мовних засобів для аналізу творів мистецтва та визначення образотворчих засобів, використаних автором, джерелом інформації про художника чи його твір, про певний вид і жанр мистецтва, техніку виконання.

VI. Фрагменти з художніх текстів.

1. Була зима, ранок. Палахкотіло на сході, і сніги здавалися рожевими. Ось-ось мало з’явиться сонце (**Л.Коваленко**).

2. За ланом стерні, за смугою темного лісу помирало сонце, і довгий червоно-золотий блиск його розлився по землі. З-поміж сірих пошарпаних хмар, як з кривавої рани, впав на верхи дерев безлистих (**Г.Журба**).

3. Половина неба волохатого, темного, половина густо-синього, з яскравими блискітками зір. Зненацька по волохатій хмарності цьвохнуло болюче білим, наче з сириці плетеним сяйвом (**В.Дрозд**).

Уривки з художніх творів використовуються з метою зіставлення виражальних можливостей словесних та зображальних засобів, для спостереження майстерного малювання словом і стимулювання уяви для

створення адекватних за змістом малюнків чи виробів, служать орієнтиром при їх коментуванні, аналізі та оцінюванні. Знаходять застосування також уривки з творів для дітей, з науково-популярних журналів – як матеріал для підготовки бесід, розповідей, повідомлень.

У ролі дидактичного матеріалу виступають і зразки учнівських та студентських зв'язних висловлювань. На їх матеріалі розглядаються такі питання, як використання образотворчої лексики з комунікативною метою, добір словесних еквівалентів до зображеного, композиція і мовне оформлення типових для занять з образотворчого мистецтва висловлювань, виявлення й усунення недоліків у викладі змісту. Словесний дидактичний матеріал створюється також безпосередньо на занятті – складання таблиць образотворчої лексики, добір мовного матеріалу для побудови висловлювань, розгляд складених студентами текстів. У цьому випадку він виступає не тільки як засіб організації мовленнєвої діяльності студентів, але й як її результат.

Важливою методичною проблемою є вибір оптимальних форм мовленнєвої роботи та прийомів інтегрування її в основний зміст занять з образотворчого мистецтва.

На цільове призначення мовленнєвої діяльності викладача і студентів безпосередньо впливає метод навчання: спонукально-репродуктивний зумовлює спонукальні репліки викладача і репродуктивні – студентів, стимулюючо-пошуковий – заохочення студентів до пошуку відповідей на поставлені запитання і пошук та формулювання таких відповідей.

Хоч навчальний процес при будь-якому способі його організації не може обходитись без мовленнєвої діяльності його учасників, проте участь у ній студентів здебільшого є пасивною: вони читають тексти, слухають повідомлення чи пояснення викладача, більшою чи меншою мірою усвідомлюють і засвоюють сприйняту інформацію, продемонстровані способи дій, зміст поставлених викладачем запитань і завдань. Усе це не виходить за рамки інформативно-рецептивного методу учіння. Рідше знаходять застосування прийоми спонукально-репродуктивного методу: відтворення сприйнятої інформації, переказування, відповіді на запитання, участь у бесіді за змістом вивченого. Завдання полягає в тому, щоб максимально активізувати всі творчі, пошукові види мовленнєвої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кириченко М.А. Основи образотворчої граматики. – К.: Вища шк. 2002. –188с.
2. Український живопис / Авт. – упорядник Ю.В.Беличко. – К.: Мистецтво, 1989. –191с.

Одержано редакцією 14.02.2003

УДК: 378.147.046.16 А.М.БОГУШ

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НАСТУПНОСТІ І СПАДКОЄМНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ЛАНОК У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Держава підготувала необхідну теоретичну платформу для завершення реформування національної освіти в Україні і насамперед це: ДСО і БКДО, перехід загальноосвітньої школи на 12-річне навчання, введення 12-бальної системи оцінювання учнів, Закон про дошкільну освіту, позашкільну освіту, вищу освіту і інш. Готується до з'їзду працівників освіти Національна доктрина освіти. Та все ж, щоб теоретична платформа стартувала, необхідно розв'язати ще ряд актуальних нагальних проблем, з-поміж них: реалізація принципу наступності, спадкоємності і перспективності, якими б забезпечувалась на практиці, а не на папері неперервність освіти; підготовка нової генерації педагогічних кадрів для кожної ланки освіти до роботи в нових умовах; розробка до початку нового навчального року інструктивно-методичних листів і рекомендацій вчителям початкових класів для роз'яснення сутності започаткованої реформи з відповідями на численні запитання практики: Як бути з 6-літками? Чи всі відразу підуть до першого класу чи залишаться в дошкільному навчальному закладі? Чи будуть у дошкільних закладах підготовчі групи до школи і чи потрібно студентів готувати до роботи з підготовчими групами, чи вилучити з усіх методик і програм дошкільля підготовчі групи? Чи потрібно ставити відмітки в початковій школі, чи може ввести їх ще в дошкільному закладі? Як бути з хворими дітьми? і інш. Отже, висловлю своє бачення вирішення означених проблем.

Щодо першого напрямку – стрижневим і кінцевим результатом реформування освіти є забезпечення її неперервності.

Що ж означає термін неперервність? Звернемося до словникових джерел. У педагогічних словниках означений феномен відсутній. Неперервна освіта у словнику професійної освіти визначається як “система безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації” [4, 216]. Неперервна освіта відкриває можливості для досягнення цілісності й наступності в навчанні й вихованні, перетворення освіти у “ процес, що триває все життя” [4, 216]. Відтак, чинниками феномена неперервність є наступність, спадкоємність, перспективність, якими забезпечується цілісність освіти.

Перспективність, за словами М.Р.Львова, - це погляд знизу вгору, а наступність – погляд зверху вниз. На нашу думку, наступність це вищий щабель розвитку, коріння якого проросли в попередньому ґрунті.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Постоловський Р.М.	5
ЧАСТИНА І. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	7
2. Павелків Р.В. Молодший школяр у моральному вимірі міжособистісних відносин.....	7
3. Кіндрат В.К. Формування національної свідомості молодших школярів.....	12
4. Кочкарьова Л.Б. Громадянське виховання молодших школярів.....	17
5. Зубілевич М.І. Формування активної життєвої позиції сучасного підлітка (на прикладі скаутів).....	20
6. Хорошковська О.Н. До проблеми розвитку українського комунікативного мовлення першокласників.....	22
7. Коваль Г.П. Фонетичні знання, уміння та навички у мовно-мовленнєвому курсі початкового навчання української мови.....	24
8. Лещенко Г.П. Мовленнєва компетенція як основний компонент комунікативної україномовної компетенції школярів.....	29
9. Михасюк Т.В. Мовленнєвий розвиток молодших школярів засобами народознавства (на матеріалі народного календаря).....	33
10. Пономарьова К.І. Система лексичних вправ як засіб формування комунікативних умінь молодших школярів.....	36
11. Петрук О.М. Про застосування функціонально-комунікативного підходу під час вивчення граматичного матеріалу.....	39
12. Артемова О.І. Модель розвитку креативного мовлення молодших школярів: теоретичні та практичні аспекти.....	41
13. Шевчук Т.Б. Реалізація лінгвістичного компонента у змісті навчання української мови в початкових класах.....	45
14. Лук'яник Л.В. Етимологічний аналіз як засіб розвитку мовлення.....	48
15. Коченгіна М.В. Пропедевтика складного речення у початкових класах як складова повноцінного мовленнєвого розвитку молодших школярів.....	51
16. Захарчук З.О. Особливості навчання молодших школярів виразно читати.....	54
17. Суржук Т.Б. Диференційоване навчання на уроках читання.....	58
18. Борова В.Є. Логоказка як засіб коригування звукової культури мовлення старших дошкільників і молодших школярів.....	62
19. Маліновська Н.В. Особливості мовної підготовки дітей до школи.....	64
20. Якимчук Р.І. Корекція мовлення першокласників.....	66
21. Прищепя О.Ю. Формування графічних навичок письма у першокласників.....	68
22. Сілков В.В. Теоретико-методичні основи особистісно-зорієнтованого формування поняття числа у молодших школярів.....	70
23. Приймак О.П. Методика вивчення табличного додавання і віднімання з переходом через десяток.....	74
24. Сілкова Е.О. Передумови особистісно-зорієнтованого формування поняття числа у молодших школярів.....	79
25. Гібалова Н.В. Система вправ як засіб диференціації навчання математики в початкових класах.....	82
26. Шутяк В.Г., Шутяк Ж.В. Міжпредметні зв'язки у навчанні молодших школярів (на матеріалі уроків трудового навчання й математики).....	84
27. Шпакова В.С. Врахування вікових особливостей 6-річних першокласників в організації навчальної діяльності.....	88
28. Поніманська Т.І. Формування гуманістичних цінностей у дітей 7-го року життя.....	90
29. Петренко О.Б. Врахування гендерних особливостей молодших школярів у навчально-виховному процесі.....	92
30. Будз М.М. Дитяча музика В.Косенка в естетичному вихованні молодших школярів.....	98
31. Якимчук С.Н. Педагогічні принципи ефективного впливу музики на процес виховання.....	100
32. Рябокоть В.І. Писанкарство на уроках образотворчого мистецтва.....	102
33. Табаровець Л.М. Лінгвістичні засади навчання іноземних мов (початкова школа).....	107
34. Іванова Л.І. Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання.....	110
35. Грипич С.Н. Психолого-педагогічні умови морального виховання молодших школярів засобами дитячої літератури.....	112
ЧАСТИНА ІІ. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДО РОБОТИ В УМОВАХ 4-РІЧНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	117
36. Вашуленко М.С. Перспективи модернізації початкової мовної освіти.....	117
37. Гетманчук Н.О. Комунікативна спрямованість вивчення прийменників у курсі української мови вищої школи.....	122

38. Лесняк Н.В. Мовленнєва практика на заняттях образотворчого мистецтва.....	126
39. Богущ А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти	129
40. Воробйов А.М. Психологічні особливості пізнавальних процесів молодшого школяра	131
41. Безкоровайна О.В. Педагогічні аспекти гуманізації особистості вчителя в умовах демократизації шкільного життя.....	134
42. Литвиненко С.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності	136
43. Янцур М.С. Профорієнтаційна робота вчителями початкової школи.....	138
44. Михальська В.Р. До проблеми функцій вчителя початкових класів (управлінський аспект).....	142
45. Манжелій Н.М. До проблеми забезпечення наступності між дошкільям і початковою ланкою освіти	145
46. Дичківська І.М. Інноваційна компетентність педагога як показник готовності до впровадження сучасних технологій дошкільної та початкової освіти	147
47. Ярмак Т.М. Інструментальна підготовка майбутнього вчителя музики початкової школи	150
48. Мельник Ю.С. Організація індивідуального навчання в телекомунікаційному освітньому середовищі	152
49. Байбара Т.М. Місце фахової методики у процесі формування педагогічного мислення майбутніх учителів початкових класів	155
50. Можайкіна О.С. Формування особистості неповнолітнього в контексті запобігання протиправної поведінки.....	158
51. Вербець В.В. Соціально-педагогічний моніторинг у навчально-виховному процесі	162
52. Лопухівська А.В. Особливості організації виховної роботи в сільських загальноосвітніх навчальних закладах	164
53. Присяжнюк Н.І. Навчальна домашня робота учнів початкових класів.....	167
54. Трофімчук В.М. Принцип комунікативно-особистісної організації навчальної діяльності у навчанні англійської мови на немовних факультетах.....	170
55. Дуброва А.С. Принцип новизни у комунікативному підході до оволодіння діалогічним мовленням на заняттях англійської мови	171
56. Мороз Л.В. Кушнір Н.В. Особливості перекладу на заняттях з іноземної мови немовних спеціальностей.....	174
Відомості про авторів	176

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 26

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Коваль Г.П.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 24.03.2002 р. Підписано до друку 25.04.2003 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 26,83. Обл. вид. арк. 27,23. Замовлення № 18/1. Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 26. — Рівне: РДГУ, 2003. — 170 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20